

Vonzó helyszín a Vigadó díszterme

Egy évtizeden át kellett nélkülöznie a közönségnek a Vigadó épületét.

2003-ban szólt benne utoljára muzsika, a 2014-es Budapesti Tavasz Fesztiválra nyitották meg, gazdája a Magyar

Művészeti Akadémia (MMA) lett.

A fesztivál hangulat múltával a hétköznapi működés szempontjai iránt érdeklődtünk.

Ismerve a Vigadó történetét, állíthatjuk, hogy a legfényesebb események szereplői híres muzsikusként voltak. A legilletékebbhez fordulunk a kérdéssel, Dubrovay László Kossuth-díjas zeneszerzőhöz, az MMA zenei tagozatának vezetőjéhez, milyen programokat szánunk a megújult díszterembe?

– A zenei tagozat meglehetősen alacsony költségvetéssel dolgozik, tehát nagyobb ívű elképzeléseink saját koncertek megrendezéséről egyelőre nincsenek, de természetesen foglalkoztat bennünket az a remek lehetőség, hogy ebben a kiemelkedő hagyományú intézményben zenekari, kamara és énekkari programokat szervezzünk. A legjobb, a pályájuk zenitjéhez közelítő, vagy már ott járó magyar előadóművészek, például Baráti Kristóf, Boldoczi Gábor, Bogányi Gergely vagy a fiatalabb Várdai István akár szóló, trió vagy szonáta estet adnak, zenei csúc-

teljesítményekkel örvendeztetik meg itt a közönséget. Várdai május közepén lép pódiumra a kanadai Walter Delahunt zongora kíséretével, néhány nappal később ünnepi műsorral, műveinek előadásával köszöntjük a 90 éves Szőnyi Erzsébet zeneszerzőt.

Szeretnénk teret adni a kiváló kóruskarnagyoknak Szabó Dénesnek, Kollár Évának vagy ifjú Sapszon Ferencnek, Tardy Lászlónak, hogy remek együttesükkel megjelenjenek a Vigadóban. A 2014-es Budapesti Tavasz Fesztivál keretében rendezett nyitóhangverseny címe ez volt: Magyar képek. Jövő tavaszra is tervezzük hasonló zenekari műsort ezzel a címmel, hogy több korszakot is átfogó válogatást mutassunk be magyar zeneszerzők munkáiból.

Művészetpolitikai, társadalmi eseményeknek is helyük lesz a Vigadóban?

– Csak zenei elképzelésekről számolhatok be. Számunkra is fontosak az ünnepek, tervezzük, hogy október 23-hoz, az 1956-os forradalom évfordulójához, vagy az 1848-as forradalomhoz, március 15-hez kapcsolódva jelentős oratorikus alkotásokat szólaltassunk meg. Ezekkel az elképzelésekkel persze óvatosan kell bánni, mert nagy kórusnál redukálni kell a nézőteret és a zenekart. De hát nem is monumentális darabokra gondolunk, hanem tematikusan és létszámban ideillőkre. A nagy apparátusú énekkari kompozíciók számára pedig ott van, és ideális a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem. Szerencsére előállt az a helyzet, hogy válo-

gathatunk a helyszínekben aszerint, hogy egy adott mű hol hangozhat el legszebben. Jövőre több jeles évforduló is lesz, emlétkem, hogy a 185 éve született Goldmark Károly halálának centenáriuma alkalmából olyan zenekari vagy kamaraműveket kívánunk tőle bemutatni, amelyekről az utóbbi évtizedekben nemcsak a koncertszervezők, hanem a muzsikusként is megfélekedtek. Más adósságaink is vannak: 80 éves lenne az élettereje teljében 1997-ben elhunyt Durkó Zsolt, ugyanígy fiatalon távozott, és most lenne csak 75 éves Bozay Attila – mindkettőjük hiánya érinti tagozatunkat, munkásságukat folyamatosan előtérben kell tartanunk, emléküknél egy-egy koncertet szentelünk.

A Vigadó falain túlra is tekintenek?

– A Budapesti Vonósokkal az előző évadban összeállítottunk egy kortárs sorozatot, amelyben Balassa Sándor, Tóth Péter, Reményi Attila, Kovács Zoltán, Szokolay Sándor darabjai, valamint az én Vonósszimfóniám hangzott el és ezt a programot Budapesten kívül, Győrben, Egerben, Szegeden, Pécsen, Kassán is bemutattuk. Úgy hiszem, valamilyen formában ennek az igen sikeresnek bizonyult sorozatnak is lesz folytatása, amely már a Vigadóból indulhat friss darabokkal újabb körútra.

A zenei örökségből merítve Erkel István király című operáját koncertszerűen mutatták be.

A hely szellemei

Az emberek gyakran emlegetik valamely épülettel, környezettel kapcsolatban genius locit, a hely ihletet adó szellemét. A 2014 tavaszán ismét megnyílt Vigadó falai a 19. és 20. század zenei, irodalmi, festői nagyságainak szellemét sugározzák.

Közvetítik a magyar zene történetének legfényesebb pillanatait akkor is, ha ez a Vigadó nem azonos azzal, amelyben 1839-ben a pest-budai árvíz ártottak javára adta hangversenyét a 16 évnyi távollét után Magyarországra visszatérő Liszt Ferenc.

A régi Pesti Vigadót Johann Aman terveinek átdolgozása után Pollack Mihály tervezte és építette meg a várost védő egyik bástya, a Rondella helyén. Az 1833-ban megnyílt régi Vigadó egyik első híres vendége az idősebb Johann Strauss volt, aki zenekarával parádés

kocsikon hajtattott a házhoz, játszott itt az ördögi hegedűs, Paganini riválisa, Henri Vieuxtemps is. 1848 júliusában a báltermében ülésezett a magyar országgyűlés, Kossuth Lajos, Széchenyi István és Deák Ferenc állt a szónoki emelvényre. Talán forradalmi múlt is szerepet játszott abban, hogy 1849. május 13-án éjszaka Heinrich Hentzi, az osztrák sereg tábornoka a budai Várból rommá ágyúztatta a klasszicista épületet.

Tizenhat év múlva, 1865 farsangján nyílt meg a Feszl Frigyes tervei alapján orientális stílusban újjászülető Vigadó. Belsejét Lotz Károly, Than Mór, Wagner Sándor falképei díszítették. Mióta állt a ház, az építészeti viták nem szüntek meg körülötte, és a nagy- vagy bálterem akusztikáját is rendre kritizálták, köztük Kodály Zoltán is, akinek azonban számos alkotása mégis elhangzott itt. Az első ünnepi koncert hangjai március 25-én csendültek fel,

Erkel Ferenc vezényletével Beethoven IX. szimfóniája szólalt meg a Filharmóniai Társaság Zenekarának előadásában. Augusztusban a Nemzeti Zenede fennállásának 25. évfordulója alkalmából Liszt Szent Erzsébet legendáját adták elő, a szerző vezényletével. Az eseményre nemcsak lánya, Cosima érkezett Pestre első férjével Hans von Bülowval, hanem a cseh komponista, Bedrich Smetana is. Az előadáson 500 tagú ének- és zenekar állt pódiumra.

Liszt visszatérő vendége lett a háznak. Ő dirigálta a Beethoven születése 100. évfordulója alkalmából szervezett, 1870. december 16-i ünnepi estét. Liszt Beethoven kantátája után a régi barát, Reményi Ede játszotta el a német alkotó hegedűversenyét, a műsort a IX. szimfónia zárta. Liszt jótékonykodása sem szűnt meg, az 1872-es, egy gyermekkorház és árvaház javára szervezett koncert vendégei között

– Hasonló, érdekes ötletek szép számmal felvetődnek, de a forrásaink a fantáziánkhöz képest szerények. Tudomásom szerint most van alakulóban egy gazdasági társaság, amelynek a feladata a Vigadó épületének működtetése lesz. Bár ez nem az én „asztalom”, azért jó hírrel szolgálhatok. A nívós művészeti programok számára igazán méltányos díjért vehető igénybe a terem, 0,4–0,6-os szorzóról van tudomásom. Ez – úgy vélem – igen vonzóvá teszi zenekarok, kisebb zenei formációk, szólísták részére a helyszínt. Elárulhatom, hogy ezért keményen megdolgoztunk. Az akadémiában különféle tagozatok működnek, természetesen mindenkinek más az érdeke. Érthetően, hiszen például egy kiállítás több héten át van nyitva, nem egy vagy két este költségeit kell számításba venni. És az is természetes, hogy mulatságok, reprezentatív üzleti események számára meg kell kérni a díszterem bérét, legyen miből kigazdálkodni például a hangversenyek nyomott árát. Hozzáteszem, szakmai szempontból a zenei tago-

zat nem ellenőrzi, csupán véleményezi a jelentkezők programját, elejét vesszük, hogy az eddigi színvonalban bármiféle törés mutatkozzon. Azt mondhatom, hogy a terem akusztikája sokkal jobb lett, bár még mindig kicsit visszhangos, de ezen lehet segíteni. Rájöttünk, hogy a színpad, a dobogó az ütősök alatt rezonátorként működik, ha egy nagydobot megütnek, az egész terem zeng tőle, erősek a rézfúvók is, pedig nincsenek közvetlen kapcsolatban a pódiummal. Javasoltam, hogy egy hangszigetelő szőnyeget terítsenek a pódiumra, ezzel lényegesen tompítható az utözengés.

! Tervezik ide, ebbe a teremhez alkalmazkodó új művek megrendelését?

– Erre már most gondoltunk. A több évre szóló Árpád-ház program keretében, amelynek ugyan a központi színhelye magától értetődően Székesfehérvár, mi is kiirunk egy pályázatot, születessék e témakörben oratorikus vagy zenekari alkotás, a bemutatására itt a Vigadó dísztermében is lehetőséget fo-

gunk adni. Fontosnak tartom, hogy új kompozíciók keletkezzenek, a meg nem írt műveket sosem adják elő, a megírtakat viszont előbb-utóbb csak eljuttassák. Személyes példámra hivatkozhatom, Válságdíj címmel most mutatta be a Budapesti Operettszínház egyfelvonásos operámat, amit 22 évvel ezelőtt komponáltam. Évek óta fiókban van egy egész estét betöltő táncjátékom, Faust, az elkárhozott című. Egyelőre több ígéret ellenére sem tűzi műsorra például a Magyar Állami Operaház, pedig biztos állíthatom, ilyen kaliberű, nagy és eredeti munkát nem írtak az elmúlt fél évszázadban. Az egyfelvonásos, A képfaragó című táncművem, de a Faust sem egészen „fióklakó”, szvit formában rádiófelvétel készült belőlük. A zenekarok játsszák a darabokat, a kritikusok pedig mindig megírják, hogy üvöltöttek a színpad után... A Faustból zongoraparafrázist is írtam, lévén igazán virtuóz mű három-négy zongorista műsorára vette, legutóbb Balázs János aratott vele nagy sikert szerte Európában. (Albert Mária)

Ferenc József, Rudolf trónörökös, Andrássy Gyula miniszterelnök, és a létrejövőben lévő Zeneakadémia fő támogatója, Apponyi Albert is megjelent. Bár Liszt azt ígérte, lezárja a zongoráját, 1875 márciusában még eljátszotta Beethoven Esz-dúr zongoraversenyét azon a hangversenyen, amelynek második felében – immár Cosima férjeként – Wagner vezényelte saját műveit, hogy adományokat gyűjtsön a bayreuthi Festspielhaus építkezéséhez. Liszt halála előtt két évvel, 1884 márciusában karmesterként szerepelt utoljára a Vigadóban. Minthogy az első igazi hangversenyterem, a Zeneakadémia nagyterme csak 1907-ben nyílt meg, mindenki, aki számított, a Vigadóban lépett fel. Márpedig Pest-Budán minden hírneves muzsikusk megfordult, Eugene D'Albert zeneszerzőtől a szoprán díváig, Adelina Pattiig, Eugene Ysaytól a Liszt-növendék Emil Sauerig, Artur Rubinsteintől Jan Kubelikig, és Antonin Dvořáktól Richard Straussig. 1867-ben először adott közös programot itt Brahms és a hegedűvirtuóz Joachim József. Fél évtizeddel később újabb hegedűs fenomének foglalták el a pódiumot: a lengyel Henri Wienawsky, a spanyol Pablo Sarasate és a magyar Hubay Jenő. Schumann özvegye, Clara Wieck két alkalommal, 1866-ban és 1868-ban is szerepelt a Vigadóban, Schumann, Chopin, Mendelssohn, Schubert, Scarlatti, Beethoven és Brahms műveket zongorázott. 1879-ben Saint-Saëns adott koncertet Liszt jelenlétében.

Az 1900-as évek első felének emlékezetes eseményei közül is kiemelkedik az 1904-es koncert, amelyen az ifjú Bartók Béla Kossuth szimfóniáját mutatták be. Egy évvel később a

kor ünneplott tenoristája, Leo Slezák a dalirodalom legszebb darabjaiból, valamint Verdi és Puccini áriákból adott szólóestet. 1910-es hangversenykörútján Claude Debussyt telt ház fogadta, a nem sokkal előbb alakult Waldbauer-Kerpely Vonósnygyes a francia alkotó g-moll kvartettjét szólaltatta meg, a szerző legnagyobb meglepetésére. Több-ször játszott a Vigadóban a Wiener Konzertverein zenekara és a másik rangos bécsi együttes, a bécsi Tonkünstlerorchester, 1911-ben pedig a Bécsi Filharmonikusok koncertjére válthatott jegyet a zenebarát. Bartók 1922-től kezdve rendszeresen itt tartotta szóló zongoraestjeit, kamaraműveinek előadásában Székely Zoltán hegedű-, Pablo Casals, illetve Gregor Piatigorsky gordonkaművész volt a partnere. A világ legnagyobb zongoristái, például Walter Gieseking, Alfred Cortot, Claudio Arrau után 1932-ben egy fiatal magyar talentum hódította meg a hallgatókat: Fischer Annie. Születésének 100. évfordulójáról idén emlékezik meg a zenei közélet.

A Vigadóban sikert aratott énekesek – korántsem teljes – listája is paradés. Medgyaszay Vilma megzenésített dalokat énekelt, Sándor Erzsébet és Thomas operákból áriákat adott elő. Alpár Gitta, több zenés film szöke dívája dalestjével szerepelt a házban. A lengyel Jan Kiepura és az afroamerikai Paul Robson 1929-ben lépett először a Vigadó pódiumára. A híres orosz basszus, Fjodor Saljapin, a Strauss-operák hősnője Lotte Lehmann, Richard Tauber, Benjamino Gigli, Toti dal Monte, Marian Anderson, Helge Roswaenge nevét is beírhatta könyvébe a koncertek ügyelője. Maria Cagnilia, az olasz

szoprán nem hozott magával zongorakísérőt, így a fiatal Ferencsik Jánossal lépett fel. A Budapesti Hangversenyzenekar rangos dirigensekkel játszott a Vigadóban: Bruno Walter, Perre Moneux, Hans Knappertsusch, Sergio Failoni, Erich Kleiber, Charles Münch, Ernest Ansermet vezényelte az együttest.

A II. világháborúban súlyos bombatalálatok érték a Vigadót, a helyreállítással kapcsolatban újra fellobbantak a ház építészeti értékeiről és a nagyterem akusztikai alkalmasságáról szóló viták. Ezért az 1956 nyarán kiírt pályázat után csak 1970-ben kezdődött meg az újjáépítés, amely 1980-ra fejeződött be. Hátsó frontjához egy gépészeti „nyakkal” csatlakozott egy, abban az időben modernnek tetsző, Vörösmarty térre néző építmény, amelyben a Nemzeti Filharmonikusok elődje, az Állami Hangversenyzenekar próbaterme is helyet kapott. Ebben a szárnyban könyvkiadók, koncertügyvédek és a Hungaroton, a Magyar Hanglemezgyártó irodái működtek. Sem a felújítás, sem az irodaház nem állta ki a kor próbáját, így 2003 decemberében utoljára rendeztek koncerteket a Vigadóban. A házban működő galéria még szeptemberig nyitva állt, de a szobák sorra kiürültek, és a Vörösmarty térre néző épületet lebontásra ítélték, helyére újat emeltek. A Vigadó pedig egy évtizedes tetszhalál után frissen „kozmetikázva” nyitotta ki kapuit a műzsák, és per sze a közönség előtt. A 2014-es Budapesti Tavasz Fesztivál ide szervezett koncertjei a Vigadó történetének legszebb napjait idézik, hiszen fiatal magyar tehetségek és beérkezett sztármuzsikusk váltották egymást pódiumán.